

Соціальна безпека України.

Зміст визначеної мети забезпечення соціальної безпеки обумовлений необхідністю подолання бідності, досягнення гідного рівня та якості життя населення, що обумовлює можливості розвитку людського потенціалу країни. В ході дослідження відстежується послідовність думок експертів, які проблему бідності вважають найбільшою перешкодою досягнення соціальної безпеки в Україні. Це потребує і від держави, і від суспільства високої здатності своєчасно та ефективно реагувати на соціальні виклики, небезпеки, ризики та загрози як внутрішнього, так і зовнішнього спрямування. Суспільнополітична і соціально-економічна стабілізація в країні та її регіонах, закінчення воєнного конфлікту на Сході України стають головними передумовами реалізації мети, а економічне зростання, забезпечення гідної праці і соціальної конкурентоспроможності держави – запорукою її реалізації. У системі національної безпеки соціальна безпека є її підсистемою, яка тісно пов'язана із іншими її сферами. Саме на підґрунті визначених взаємозв'язків встановлено – за активізації якої саме сфери національної безпеки основні цілі соціальної безпеки можуть бути досягнуті. Оцінки експертів засвідчили, що найбільш негативно впливають на стан соціальної безпеки в нашій країні, за 0 10 20 30 40 50 60 Досягнення гідного рівня життя населення, подолання бідності Захист соціальних інтересів особи, суспільства, держави від внутрішніх та зовнішніх загроз Здатність держави і суспільства своєчасно та ефективно реагувати на соціальні виклики, небезпеки, ризики та загрози Зростання цінності праці та працівника Збереження і розвиток людського потенціалу України Створення умов стабільності в державі 54,3 48,6 46,7 30,5 28,6 24,8 137 одномірними розподілами, економічна (77%) та внутрішньополітична (59%) сфери. Саме в цих сферах накопичуються нагальні проблеми, які не одержують адекватного вирішення для системного покращення ситуації. За двомірними розподілами пріоритетність збереглась. Залежно від цілей забезпечення соціальної безпеки, загрози накопичуються у площині тих самих підсистем національної безпеки: економічній – 27,4%, внутрішньо-політичній – 20,9%, а також воєнній – 18,6% (рис. 9.2, табл. 9.1). На рис. 9.2 встановлено взаємозв'язок окремих груп цілей

соціальної безпеки зі сферами національної безпеки, а табл. 9.1 демонструє розподіл окремої цілі забезпечення соціальної безпеки залежно від впливу кожної сфери національної безпеки. Не тільки в економічній сфері, а й в системі внутрішньополітичних відносин, за умов забезпечення миру та стабільності в країні можливе досягнення гідного рівня життя населення та подолання бідності. Простежується також залежність забезпечення захисту соціальних інтересів та здатності держави до своєчасного та ефективного реагування на соціальні виклики, ризики та загрози одночасно від впливу основних складових визначених сфер національної безпеки. Зокрема, досягнення сталого економічного розвитку є об'єктивною умовою для посилення захисту соціальних інтересів всіх суб'єктів соціально-економічних відносин від внутрішніх та зовнішніх загроз. Цей захист не може бути реалізований без забезпечення миру та стабільності в країні. В структурі інформаційної підсистеми захист соціальних інтересів пов'язаний з процесами, що відбуваються в соціальній свідомості, саморозвитку людини, визначенням та прийняттям прийняттого для суспільства рівня справедливості, формуванням принципів толерантності, сучасного переосмислення цінності праці та працівника тощо. Сучасна інформаційна політика держави має бути зорієнтованою на інформаційну відкритість та прозорість, протидію маніпулюванню свідомістю, поширенню недостовірної, упередженої або неповної інформації як однієї з основних загроз та небезпек соціальній безпеці. На успішність реалізації мети соціальної безпеки безпосередньо впливають принципи, за якими вона має буде досягнута. За результатами проведеного експертного дослідження виявлено, що основними принципами забезпечення соціальної безпеки за пріоритетністю є: додержання балансу соціальної справедливості та економічної ефективності за оцінками (за оцінками 61,9% експертів); попередження виникнення соціальних загроз, ризиків, небезпек (49,5%). Позиція експертів чітка та однозначна – необхідно діяти на попередження прояву небезпек і орієнтувати на це систему державного управління, а не на подолання негативних наслідків їх дії. Серед принципів соціальної безпеки соціальна відповідальність зайняла почесне третє місце

(42,9%). На четвертому – підвищення соціальної свідомості у людини щодо самозбереження, самозахисту, саморозвитку. За забезпечення безпеки соціального розвитку, перевагу переговорних та мирних процедур, домовленостей при вирішенні конфліктів (спорів), за інформаційну відкритість та прозорість, розвиток культури безпеки і страхування соціальних та економічних ризиків, інтеграцію з міжнародними системами безпеки в якості принципів соціальної безпеки висловилося 17 – 24% експертів. Спільною є думка експертів щодо необхідності збалансування економічної та соціальної складових національної безпеки при визначенні принципів забезпечення соціальної безпеки

Найбільш вагомими критеріями, які визначають досягнення цілей соціальної безпеки в системі національної безпеки в Україні, за даними проведеного дослідження, є: – забезпечення реалізації основних прав, гарантій і свобод (64,8%); – гідний рівень життя громадян (58,1%); – відсутність (мінімізація) загроз життю та здоров'ю населення (52,4%); – наявність розвиненого та чисельного середнього класу (40%); – гідна праця (26,7%); – високі державні соціальні стандарти та соціальні гарантії їх забезпечення і реалізації (26,7%); – рівність доступу до якісних освітніх та медичних послуг для всіх верств населення (23,8%); – соціальна стабільність, відсутність конфліктності (19%); – низький рівень соціальної та майнової диференціації населення (18,1%); – сталі позитивні соціальні трансформації (16,2%); – ефективний громадський контроль за діяльністю органів публічної влади (16,2%); – високий рівень соціальної відповідальності суб'єктів національної безпеки (16,2%); – наявність і зростання соціального оптимізму у населення (15,2%); – доступність житла (14,3%). Розкриття взаємозв'язку між якісними критеріями та цільовими орієнтирами соціальної безпеки підтверджує те, що, наприклад, основними якісними критеріями щодо досягнення гідного рівня життя населення як головної мети досягнення високого стану соціальної безпеки є такі: забезпечення гідної праці; високі державні соціальні стандарти; високий рівень соціальної відповідальності; відсутність (мінімізація) загроз життю; наявність розвиненого та чисельного середнього класу в країні. Найповніше оцінюють

ступінь захищеності соціальних інтересів держави такі критерії: забезпечення гідного рівня життя; формування середнього класу; забезпечення реалізації основних прав, гарантій і свобод людини; відсутність загроз життя людини; високі державні соціальні стандарти та соціальні гарантії й забезпечення їх реалізації. Оцінка здатності держави і суспільства своєчасно та ефективно реагувати на соціальні виклики, небезпеки, ризики та загрози визначається за такими найвагомішими критеріями: досягнення гідного рівня життя та подолання бідності; забезпечення реалізації основних прав, гарантій і свобод людини; відсутність загроз життю людини; наявність розвиненого та чисельного середнього класу. Досягнення високих соціальних стандартів та забезпечення їх реалізації, а також високий рівень соціальної відповідальності суб'єктів національної безпеки доповнюють перелік найвагоміших критеріїв за цією складовою мети соціальної безпеки. Узагальнюючий взаємозв'язок між найбільш впливовими сферами національної безпеки на стан соціальної безпеки та найвагомішими, основними цілями та якісними критеріями рівня їх досягнення наведено на рис. 9.5. Концептуальні засади соціальної безпеки потребують логічного переходу від мети, принципів та критеріїв до розкриття пріоритетних соціальних інтересів, обґрунтування соціальних загроз, визначення напрямів їх подолання й забезпечення соціальної безпеки, а також механізмів її реалізації. Результати експертного дослідження дозволили побудувати структурну модель взаємозв'язку соціальних інтересів з метою, принципами та критеріями досягнення соціальної безпеки

Найбільш небезпечними зовнішніми загрозами соціальній безпеці України за вагомістю є: посягання на територіальну цілісність країни; втручання іноземних держав у внутрішні справи України; орієнтація розвитку суспільства на європейські соціальні стандарти без врахування ментальних особливостей та ресурсних підстав їх реалізації; копіювання рис суспільства споживання в Україні при несформованій раціональній культурі споживання; зростання енергетичної залежності країни; світові фінансові кризи та їх негативний вплив

на економічну ситуацію в країні; готовність приймати у свою культуру ментальні настанови інших народів та їхніх культур, слабкість національної ідентичності; поширення міжнародної економічної та кримінальної злочинності, тероризму. Також значущими зовнішніми загрозами є: гібридні методи війни проти України з боку Росії; залежність від Міжнародного валютного фонду; слабка та суперечлива підтримка України з боку ЄС; обмеження інтеграційних можливостей; посилення впливу ТНК та низький рівень конкурентоспроможності вітчизняних компаній. Соціальні загрози в системі національної безпеки це – посягання з боку окремих осіб на права та свободи громадян, на державний суверенітет, на територіальну цілісність, на економічний, науково-технічний і оборонний потенціал. Вони безпосередньо обумовлюються впливом ризиків та небезпек, пов'язаних зі збройним конфліктом на Сході України та проявами сепаратизму окремих регіонів. Високий рівень бідності населення супроводжується зростанням соціальної нерівності у суспільстві; недосконалість державної політики із збереження людського потенціалу посилює незбалансованість управлінських рішень із національної безпеки та соціальної політики.. Напрями забезпечення соціальної безпеки доцільно формувати за критеріями її досягнення, а також через подолання загроз соціальній безпеці. Критерії досягнення високого рівня соціальної безпеки, які стають базою формування напрямів її забезпечення, є такими: – забезпечення високого рівня та якості життя населення, зростання його доходів за рахунок високопродуктивної праці, трудової, підприємницької та інноваційної активності; – зниження рівня тінізації економіки, подолання корупції; – збереження та нагромадження інтелектуального капіталу країни; – соціальна орієнтація економіки, дотримання вимог економічної та соціальної безпеки країни; – створення сприятливих умов формування і розвитку людського та соціального капіталу; – досягнення консенсусу головних політичних сил щодо стратегічних орієнтацій розвитку країни, сприяння становленню демократизації управління та громадянського суспільства, забезпечення стійкості соціальної політики; – підвищення рівня соціальної відповідальності суб'єктів у системі суспільних відносин та державного

управління; – запровадження механізмів затребування відповідальності державних і регіональних органів за несприятливий соціальний та економічний стан; – розвиток державно-приватного партнерства в системі економічного та соціального управління, суспільних та соціально-трудових відносин;